

Eerbetoon aan Antoinette Spaak

Even was het in het nieuws dat 'preformateur' Egbert Lachaert in een onderhandelingsnota de problematie van de taalwetgeving in Brussel had te berde gebracht. Of de voorstellen van Lachaert – waar geen duidelijkheid over bestaat – een verbetering zouden hebben gebracht valt misschien wel te betwijfelen, indien het, zoals sommigen schreven, de bedoeling was om de tweetaligheidsverplichting van de ambtenaren in de Brusselse plaatselijke besturen af te schaffen. Het regeerakkoord van de Vivaldicoalitie blijft helemaal stil over de kwestie. De N-VA maakte wel bekend wat er in haar (gesneuvelde) deal met de PS stond, en dat bevatte een aantal zéér interessante, zelfs haast revolutionaire elementen. Rudi Coel laat zijn licht schijnen op de kwestie.

"Niemand kan benoemd of bevorderd worden tot een ambt of betrekking, waarvan de titularis omgang heeft met het publiek, indien hij er niet mondeling van laat blijken door een aanvullend examendeelte of door een bijzonder examen, dat hij aan de aard van de waar te nemen functie aangepaste voldoende of elementaire kennis bezit van de tweede taal."

Zo luidt paragraaf 5 van artikel 19 van afdeling II (Brussel-Hoofdstad) van de wet op het gebruik der talen in bestuurszaken, zoals die in de marathonzitting van de Kamer die startte op donderdag 11 juli 1963 werd goedgekeurd.

In mensentaal wil dat zeggen dat niemand in een plaatselijke dienst zoals een gemeentehuis in Brussel-19 kan worden aangeworven indien hij niet tweetalig is.

Eerste Minister **Théo Lefèvre** (CVP) verklaarde aan het begin van de parlementaire bespreking op 27 juni 1963: *"Welke regeling voorziet men nu voor de hoofdstad Brussel? Het is nodig dat men zou beschikken over een tweetalig ambtenarenkorps. Wij stellen de individuele tweetaligheid als regel."* **Arthur Gilson** (CVP), minister van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt stelde in de Kamer op 9 juli 1963: "Le projet ne modifie pas la règle qui a été imposée par la loi de 1932, à savoir le bilinguisme des agents. Le gouvernement a estimé, en effet, que ce régime pouvait être maintenu pour de multiples raisons. Ce serait un recul sur la loi de 1932 que de renoncer au bilinguisme

des agents. Ce serait en contradiction avec un objectif du gouvernement, à savoir la nécessité de tempérer raisonnablement des conséquences qui pourraient devenir dangereuses d'un unilinguisme trop absolu. Il s'agit en même temps de rationaliser l'utilisation du personnel dont un grand nombre dans les communes est affecté à des missions de contact avec le public. C'est vrai pour la police, pour les agents de guichet et toutes autres fonctions qui nécessitent le contact avec les particuliers. Ces missions de contact sont, en effet, inévitablement bilingues. Le projet évite que la stricte application du bilinguisme puisse être compromise par l'établissement de rôles ou de cadres en fonction du volume des affaires, telles qu'elles sont actuellement traitées. Ce qui ne manquerait pas de fausser, dès le départ, le volume des affaires à traiter dans l'une ou l'autre langue, suivant le rôle linguistique des agents. Mais le bilinguisme des agents sera désormais contrôlé à l'occasion des examens d'entrée et de promotion par le

Secrétariat permanent de recrutement, ce qui constitue une garantie nécessaire d'un bilinguisme nécessaire."

De regering Lefèvre (1961-1965) bestond uit de christendemocraten (CVP-PSC) en de socialisten (BSP-PSB). Vicepremier en o.a. minister voor Ruanda-Urundi was een zekere **Paul-Henri Spaak**. Tot de ploeg behoorden kleppers als **Piet Vermeulen** (zoon van August, oud-communist, tegenstander van de executie van **Borms**, voorsteller van een amnestiewet), **Edmond Leburton** (later premier), Paul-Willem (P.W.) Segers, **Antoon Spijnoy** (tegenstander van het federalisme), **Joseph-Jean Merlot** (lid van het wallingantische Mouvement Populaire Wallon), **Edouard Anseele** (zoon van), **Hendrik Fayat** (die tijdens deze legislatuur zorgde voor de vernederlandsing van de diplomatie en medeoprichter was van de Rode Leeuwen toen de Vlaamse socialisten onverkiesbare plaatsen kregen op de officiële BSP-PSB-lijst in Brussel-Halle-Vilvoorde in 1968), **Arthur Gilson** en **Re-**

Arthur Gilson, 1963 : grote uitdaging van de taalwet is haar handhaving

naat Van Elslande. Niet in de regering, maar wel in het parlement zaten voor de meerderheid bekende politici als **Jos 'Kop' Van Eynde** (de Polderbizon, hoofdredacteur van de inmiddels ter ziele gegane *Volksgazet*), **Leo Tindemans** (later premier), **Guy Cudell**, **Gaston Eyskens** (zes maal premier), **Leo Delwaide** (oorlogsburgemeester van Antwerpen ter vervanging van Huysmans en even waarnemend na de dood van Craeybeckx), **Kamiel Huysmans** (burgemeester van Antwerpen tot 1940), **Louis Major** (later minister, auteur van de wet op de havenarbeid, en van onsterfelijke uitspraken als *"Wijven moeten niet zoveel complimenten maken"* tegen **Nelly Maes** en *"Alle mannen liggen bovenaan, alle vrouwen liggen onderaan!"* over loonverschillen tussen mannen en vrouwen), **Lode Craeybeckx** (burgemeester van Antwerpen), **Frans Detiège** (burgemeester van Antwerpen na de dood van Craeybeckx, vader van Léona en grootvader van Maya), **Jos De Saeger** (later minister), **Paul vanden Boeynants** (later premier), **Hervé Brouhon** (eerste socialistische burgemeester van Brussel), **Achiel Van Acker** (Achille Charbon naar de kolenslag, viermaal premier), zijn zoon **Frans Van Acker** (minister en bur-

gemeester van Brugge), **Bert van Hoorick** (BWP waar hij tot de linkse strekking van Spaak behoorde, KP en BSP), **August De Schryver** (medestichter en ex-voorzitter CVP, en meermaals minister, o.a. voor Congo), **Jan Verroken**, **Ernest Glinne** (verloor in 1981 nipt als kandidaat-voorzitter tegen **Guy Spitaels**, later overgestapt naar Ecolo en tenslotte naar de Rassemblement Wallonie-France), **Leo Collard** (vroeger minister en op dat

ogenblik partijvoorzitter van de socialisten), **Pierre Harmel** (nog een premier), **André Cools** (later minister en PS-voorzitter); en voor de oppositie onder meer **Willy 'Krol' De Clercq** (grootvader van Matthias, later PVV-voorzitter en minister) en **Frans Grootjans** (later eveneens liberaal partijvoorzitter en minister).

De Vlaamse Beweging was in volle opmars zowel buiten het parlement (de zogenaamde Marsen op Brussel in 1961 en 1962, waarin later premier **Wilfried Martens** en **Antoon Roosens** een vooraanstaande rol speelden) als in het parlement: de Volksunie (VU) steeg van 1 zetel naar 5 bij de verkiezingen van 1961, met als parlementsleden o.a. **Renaat van Elslande** en **Daniel Deconinck**.

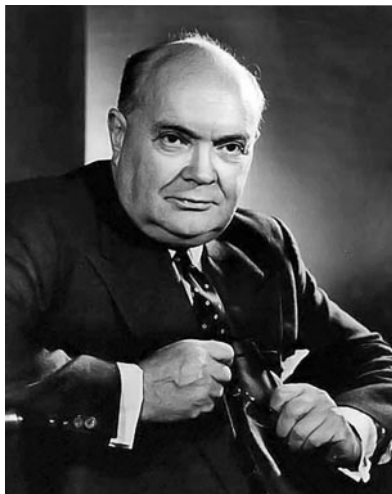
Dit leidde tot de afschaffing van de talentellingen, de afbakening van de taalgrenzen en van Brussel, een zetelaanpassing ten gunste van de Vlamingen, de onderwijstaalwet en dus ook de bestuurs taalwet waarin de individuele tweetaligheid van de lokale ambtenaren – die reeds was opgenomen in de taalwet van 1932 - in Brussel werd vastgelegd. Daarover zou volgens Lefèvre *"gewaakt worden door een ernstige controle."* Gilson: *"Une loi aussi complète et aussi parfaite qu'elle soit, est de bien peu de valeur si l'on peut s'y soustraire impunément. Ce fut, hélas, le cas de la loi de 1932. Instruit par l'expérience, le gouvernement a décidé de soumettre l'application de la loi à un régime de contrôle, de pénalités et de sanctions automatiques. 1° Contrôle: la loi prévoit la constitution d'une commission permanente de contrôle linguistique infiniment plus efficace que*

Kasteel Hertoginnedal, waar de taalwet van 1963 het licht zag

par le passé. Les pouvoir de cette commission sont élargis. Elle tend à assurer la surveillance la plus large de l'application de la loi et permet à cette commission de faire constater la nullité des actes contraires à la loi. 2° Pénalités: Des mesures disciplinaires sont appliquées à tous les agents qui transgressent ou qui éludent les dispositions légales. En cas de défaillance des autorités, le Roi se substitue à elles. 3° Sanctions: automatiques dont on mesurera l'importance, à savoir la nullité des actes et des règlements administratifs contraires à la loi."

De Franstaligen, ook degenen die deze individuele tweetaligheid goedgekeurd hadden, hebben zich hier nooit bij neergelegd. Protest hiertegen leidde in 1964 tot de oprichting van het FDF (Front démocratique des francophones), dat later de steun kreeg van Paul-Henri Spaak. Na de verkiezingen van 1968 tekenden 29 Brusselse Kamerleden en Senatoren op 11 juli het zogenaamde Manifeste des 29, waar in punt vijf "l'établissement dans les communes de l'agglomération de l'unilinguisme des individus et du bilinguisme des services." Bij de ondertekenaars zaten naast de communist **Gaston Moulins** FDF-ers (o.a. **Léon Defosset**, **Lucien Outers**, **André Lagasse**, niet te verwarren met Gaston Lagaffe), liberalen (o.a. **Basile-Jean Risopoulos** die later naar het FDF overstapte) en de christendemocraat **François Persoons** (die later eveneens naar het FDF overstapte) onder meer de socialisten **Henri Simonet** (burgemeester van Anderlecht), **Hervé Brouhon**, **Guy Cudell** (burgemeester van Sint-Joost-ten-Noode), **Victor Larock**, **Lucien Radoux** (gemeenteraadslid in Lot en schepen in Ruisbroek) en als enige Nederlandstalige **Charles Willems**. Opmerkelijk was dat de Franstalige socialistische kamerleden en senatoren uit Brussel het vertrouwen weigerden aan de regering Eyskens-**Merlot** waarin de BSP nochtans aanwezig was. Enkel de Vlaamse verkozenen in het arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde op de lijst van de Rode Leeuwen steunden de regering. Opmerkelijk is eveneens dat Larock, Brouhon, Radoux en Cudell de individuele ééntaligheid wilden terugschreeven die ze vijf jaar tevoren zelf hadden goedgekeurd in de Kamer. Opmerkelijk is ten slotte ook dat Gaston Eyskens tegen de taalwet stemde, samen met twee andere CVP'ers: **Geerard Van Den Daele** en **Corneel Verbaanderd**, op dat ogenblik burgemeester van

Paul Henri Spaak : steunt manifest voor afschaffing tweetaligheidsverplichting

Grimbergen. Die laatste diende in 1965 een eigen lijst in, net als Kamiel Huysmans, die het niet kon hebben dat hij omwille van zijn leeftijd (hij was nauwelijks 94) van de BSP-kieslijst werd geweerd. Geen van beiden werd verkozen. Verbaanderd diende overigens op 21 november 1961 samen met Herman Vanderpoorten (PVV) en **Jan Van den Eynde (CVP)** een wetsvoorstel in voor de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde (Kamerstuk 204 van de zittingsperiode 1961-1962). Volgens verschillende bronnen (o.a. het VVB-blad *Feniks* van 2 maart 2006) stond op het doodsprentje van Verbaanderd (hij overleed op 22 januari) de volgende tekst: "Meer dan veertig jaar geleden uitte ik een meer dan gerechtvaardigde politieke wens, die tot op heden niet in vervulling ging. Misschien gebeurt dat onverwijd." Op 21 juni 2012 schreef toenmalig CD&V-voorzitter **Wouter Beke**: "In 1961 diende de christendemocraat **Corneel Verbaanderd** het

eerste wetsvoorstel in om BHV te splitsen. Al die tijd bleef dit een van de belangrijkste Vlaamse strijdpunten. Vandaag ronden we dat af." Beke liet in DS van 17 september 2011 nog het volgende optekenen. "Mijn vrouw **Leen** heeft nog in Grimbergen gewoond. En haar tandarts was de kleinzoon van **Corneel Verbaanderd**." Meer nog. 'De vierde naam van mijn zoon **Warre (7)** is **Corneel**', zegt Beke. 'En wie was er vorige woensdag jarig, op de dag waarop BHV gesplitst werd? Jawel, onze **Warre!**'"

In artikel 57 van de gecoördineerde wet op het gebruik van de talen in bestuurszaken, die de Franstalige socialisten en christendemocraten mee goedkeurden, staat te lezen: "De gezagdragers en ambtenaren die door bevelen of handelingen de bepalingen van deze wetten omzeilen of pogen ongedaan te maken worden *disciplinair gestraft*. Wanneer de overtreder behoort tot het personeel van een gemeente of een andere gedecentraliseerde of zelfstandige openbare dienst en de overheid aan wie de disciplinaire macht is opgedragen geen sanctie toepast, die in verhouding is tot de ernst van het vergrijp, kan de Koning in de plaats van die overheid de afzetting, de schorsing of de tuchtstraf uitspreken."

Er kan echter enkel vastgesteld worden dat de Franstaligen de individuele tweetaligheid van de ambtenaren saboteerden. De FDF'er **Roger Nols** voerde als burgemeester in 1970 in Schaarbeek tweetalige diensten met ééntalige ambtenaren in, waarbij hij in het gemeentehuis zes loketten inrichtte voor de Franstaligen, twee voor de buitenlanders en één voor de Vlamingen. Toen Nols zich aan

Nols zag Vlamingen en islamieten niet graag komen

zijn beleid hield ondanks uitspraken van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht (VCT) en de Raad van State zag de regering Tindemans zich in 1976 genoodzaakt een regeringscommissaris te sturen (voormalig krijgsauditeur **Walter Ganshof van der Meersch**), die de deur van het gemeen-tehuis op 2 juni om 5 uur in de ochtend open liet hakken om de eentalige borden aan de loketten weg te nemen.

Een en ander belette de Franstalige lokale besturen niet om in strijd met de wet ambtenaren aan te werven die geen voldoende kennis van het Nederlands konden aantonen, vooral nadat artikel 7 van de Bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der Instellingen de bevoegdheid betreffende de naleving van de taalwetgeving door de lokale besturen bij de Gewesten legde. Het gaat daarbij om het gewoon administratief toezicht. De dissidente N-VA kamerleden **Hendrik Vuye** en **Veerle Wouters** (fractie V&W) wezen er in 2017 echter op dat diezelfde wet in artikel 7 tweede lid stelt "Het eerste lid doet echter geen afbreuk aan de bevoegdheid van de federale overheid en van de gemeenschappen om, met betrekking tot aangelegenheden die tot hun bevoegdheid behoren, zelf een specifiek administratief toezicht te organiseren en uit te oefenen." In advies 49.126 van 24 mei 2017 schreef de VCT dat "de federale wetgever in het kader van zijn bevoegdheid om het specifiek administratief toezicht te organiseren op de naleving van de bestuurstaalwet in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad, iemand of een orgaan kan gelasten met dit toezicht en de eindbeslissing van dit toezicht, zoals de vernietiging van het betrokken besluit. De federale wetgever is bevoegd om te oordelen of dit specifiek administratief toezicht dient te worden georganiseerd, en op welke wijze de organisatie van dit specifiek administratief toezicht dient te gebeuren." Vuye en Wouters verduidelikten dat "er reeds een beperkt specifiek administratief toezicht bestaat. De taalwet kent voor het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad een vicegouverneur die belast is met het toezicht op de toepassing van de taalwet. Deze vicegouverneur heeft nu al de bevoegdheid om beslissingen van lokale besturen die in strijd zijn met de taalwet te schorsen. Maar deze schorsing duurt slechts 40 dagen. Na 40 dagen is ze opgeheven, tenzij ze wordt bevestigd door de Brusselse regering (in-

Gemeentehuis van Schaarbeek, in Vlaamse neorenaissancestijl, ontworpen door Jules-Jacques Van Ysendyck

dien het een gemeente betreft) of door het college van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (indien het een OCMW betreft). De Raad van State heeft herhaaldelijk beslist dat wanneer een beslissing in strijd is met de taalwet, de Brusselse voogdijoverheid deze moet vernietigen. Men andere woorden, het is van moeten. Toch doet de Brusselse voogdijoverheid dit niet." Daarom legden Vuye en Wouters op 7 februari 2017 een wetsvoorstel neer tot wijziging van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken wat betreft het toezicht op de uitvoering van deze wetten, om de bevoegdheden van de vicegouverneur uit te breiden. "Hij kan dan de beslissing niet alleen schorsen, maar ook vernietigen." Wie denkt dat huidig vicegouverneur **Jozeef Ostyn** (voormalig kabinetschef van **Minder Frans Meer Brigitte Grouwels**)

Wetsvoorstel Vuye om vicegouverneur vernietigingsbevoegdheid te geven

dolblij zou zijn met dit voorstel om zijn bevoegdheden uit te breiden, vergist zich jammer genoeg. In een vraaggesprek met **Winy Matheussen** ("hij noemt zichzelf misantroop, hondenvriend en bergzitter") in Doorbraak op 15 september 2020 toont Ostyn immers niet meteen laaiende geestdrift: "Ik heb naar aanleiding van de hoorzittingen rond het wetsvoorstel van Vuye en Wouters om mijn bevoegdheid uit te breiden in de vorige legislatuur een aantal opmerkingen geformuleerd. Ik denk dat de bestuurs-taalwetgeving een complex geheel is van zaken waarbij men goed in het oog moet houden wat het gevolg is wanneer er aan gemorreld wordt. Het is best om zo iets in zijn geheel te bekijken. Ik vind uiteraard een effectief toezicht op de naleving van de taalwetgeving zeer belangrijk, maar het is niet het toezicht dat het doel is van de wetgeving. De finaliteit is niet het zoveel mogelijk effectief vernietigen van beslissingen. Het doel is het verzorgen van een correct tweetalig bestuur en dienstverlening naar de burger toe. Dat heeft wel wat meer om het lijf dan louter het toezicht. Indien men de bestuurstaalwetgeving wil aanpassen, dan bekijkt men dat best in zijn geheel, rekening houdend met alle factoren. Het moet daarbij de bedoeling zijn om de tweetaligheid te verbeteren en versterken. Het moet daarbovenop in de praktijk uitvoerbaar én afdwingbaar zijn. Het heeft geen zin allerlei principes in de wet vast te leggen die niet aan die cruciale twee voorwaarden voldoen."

Het wetsvoorstel Vuye & Wouters werd verworpen. In de plenaire Kamerzitting van 21 maart 2019 werd het voorstel van

de Kamercommissie voor de Binnenlandse zaken, de Algemene Zaken en het Openbaar ambt tot verwerping goedgekeurd door 43 parlementsleden tegen 42 bij 39 onthoudingen. U leest dit goed. Het scheelde slechts een luttele stem. Voor de verwerping stemden 'vanzelfsprekend' de Franstaligen van cdH, MR, Parti Populaire en PS. Tegen de verwerping stemden naast de fractie V&W, de N-VA, het Vlaams Belang en tot mijn hoogst aangename verrassing voorwaar de sociaaldemocraten van sp.a. Ecolo, Groen. Open VLD en de partij van Ostyn onthielden zich. Maar wacht eens. Maart 2019. Toen was de federale regering toch al gevallen? Wat lette Groen, Open VLD en vooral de christendemocraten dan in godsnaam om deze verwerping te verwerpen? Een verwerping van een verwerping is daarom nog geen goedkeuring, maar toch. Arm en vooral tam Vlaanderen.

De Vlaamse ministers in de Brusselse regeringen werkten overigens zelf mee aan de overtreding van de wetgeving door via de zogenaamde Taalhoffelijkheidsakkoorden toe te laten dat niet-tweetalige ambtenaren een bepaalde tijd kregen om alsnog de ontberende taalkennis te verwerven. Maar zelfs hieraan hielden de Franstaligen zich niet. De akkoorden werden uiteindelijk vernietigd door de Raad van State, op verzoek van het Vlaams Komitee voor Brussel.

En ondertussen blijven de Franstaligen op geregelde tijdstippen vragen om de individuele tweetaligheid af te schaffen en de taalwetgeving te "moderniseren."

In een brochure uit februari 2011 van het Centre d'Etudes Jacques Georgin (CEG), het studiecentrum van het FDF, en met als titel "La réalité francophone de Bruxelles" wordt gesteld dat de Vlamingen nog slechts 5,3% van de Brusselse bevolking uitmaakten en dat bijgevolg "le bilinguisme du personnel, tant dans les services locaux bruxellois que régionaux bruxellois de l'Etat fédéral, ne correspond plus à cette réalité. Pour le CEG, le bilinguisme français-néerlandais généralisé dans les services locaux bruxellois ainsi que dans les services régionaux bruxellois dépendant de l'Etat fédéral (pas les agents des services du ministère de la Région bruxelloise et des pararégionaux bruxellois, lesquels se voient appliquer le régime de l'unilinguisme des agents et du bilinguisme des services)

correspond de moins en moins à la réalité sociologique et doit en conséquence être adapté. Le CEG propose qu'au sein des services précités le personnel soit désormais soumis au principe de l'unilinguisme des agents et du bilinguisme des services, à l'exception de certaines fonctions bilingues à définir."

In de basisnota ("Een efficiëntere federale staat en een grotere autonomie voor de deelstaten") van 4 juli 2011 van toenmalige formateur en latere eerste minister **Elio Di Rupo** lees ik op bladzijde 28 onder de titel "Modernisering van de taalwetgeving": "De tweetaligheid is een troef voor ons land en zijn burgers. In het bijzonder in de hoofdstad is het essentieel dat de burgers toegang tot de diensten hebben in de twee belangrijkste landstaten. De starheid van de taalwetgeving bestuurszaken kan echter een rem zijn op de goede werking of organisatie van deze diensten, ook om het onthaal naar wens te laten verlopen op het vlak van de taal. De wetgeving over het taalgebruik in Brussel wordt vereenvoudigd. Terzelfdertijd wordt de tweetaligheid ten gunste van de gebruikers, de overheidsdiensten en hun personeel bevorderd. Deze hervorming heeft als doel de rechtszekerheid en de effectieve toepassing van de wetten te doen toenemen en de continuïteit van de overheidsdiensten te verzekeren. Ze zal gestoeld zijn op volgende principes:

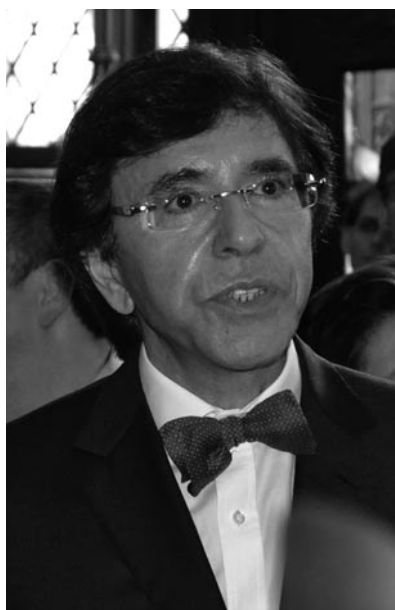
- De tweetaligheid van de diensten op Gewestelijk en lokaal niveau wordt gegarandeerd, met wettelijke vastlegging van de taalkaders rekening houdend met het aantal behandelde zaken en met

verzekering van een effectieve dienst in de twee landstaten. Hierbij zal een bijzondere aandacht gaan naar de nooddiensten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

- Bepaalde functies vallen niet onder de regeling van de taalkaders, zoals beroepspersoneel en arbeiders, mensen tewerkgesteld onder artikel 60, §7 en 61 van de organieke OCMW-wet, PWA's, Geco's en werknemers met een contract van bepaalde duur of met een interim-contract. Bovendien zal het mogelijk zijn eentalige gemeentelijke diensten te creëren die belast zijn met het beheer van eentalige instellingen (onderwijs, crèches, bibliotheken, enz.).
- De eisen op het vlak van tweetaligheid kunnen variëren in functie van de specifieke taken en functies van de betrokken personeelsleden."

De nota werd door Bart De Wever drie dagen later afgewezen als basis voor verdere onderhandelingen. Terecht noemde hij de voorstellen voor Brussel "desastreus", met name omdat "de wettelijke tweetaligheid zo goed als geschrapt wordt". Een zogenaamde Flamand de service aan een loket zou al volstaan voor de tweetaligheid van de dienstverlening.

Het was de CD&V die ervoor zorgde dat de aanpassing van de taalwetgeving van de onderhandelingstafel werd geveegd. De voorstellen van De Rupo waren trouwens in totale tegenspraak met het programma van de Vlaamse regering (CD&V, sp.a, N-VA), waarin de christendemocraten de grootste partij waren en de minister-president hadden geleverd (**Kris Peeters**). Het regeerakkoord ("Een daadkrachtig Vlaanderen in beslissende tijden") nam de zogenaamde Octopusnota van 1 februari 2008 over, die tijdens de vorige Vlaamse regering tot stand was gekomen. Die regering werd aanvankelijk geleid door **Yves Camille Désiré Leterme** en toen deze naar het federale niveau verdween om premier te worden door Kris Peeters. Tot de breuk met de N-VA en het vertrek van die partij bestond de regering Peeters I uit de kartels CD&V/N-VA, sp.a/Spirit en VLD-Vivant. De Octopus-nota was met andere woorden zeer breed gedragen. Over Brussel stelde die onomwonden: "Brussel is het enige tweetalige gebied dat in de Grondwet is ingeschreven. Al te vaak wordt vastgesteld dat het Nederlands er desalniettemin stiefmoederlijk behandeld

Di Rupo : geen tweetalige ambtenaren maar taalkaders

Henri II liet de aartsbisschop van Canterbury ombrengen

wordt. Een nog verregaandere versoepeling van de taalwetgeving in Brussel wijzen we dan ook resoluut af. We pleiten daarentegen voor een betere toepassing van de taalwetgeving, bijvoorbeeld in de Brusselse ziekenhuizen en bij de werking van de medische spoeddiensten. We kiezen voor de tweetaligheid van ambtenaren i.p.v. de tweetaligheid van de dienst en we opteren voor een omkering van de voogdijregeling voor de lokale besturen waarbij de schorsingen door de vicegouverneur omwille van de schending van de taalwetgeving automatisch tot een vernietiging leiden behoudens een andersluidende consensusbeslissing van de Hoofdstedelijke Regering of het verenigd college van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.”

De Franstaligen laten echter niet af. Op 2 oktober 2018 kwam Brussels minister-president **Rudi Vervoort** (PS) in de Commissie voor de Binnenlandse Zaken van het Brussels parlement nog eens met het gekende riedeltje op de proppen, naar aanleiding van een interpellatie van **Dominiek Lootens-Stael** (VB) over de “de massale schendingen van de taalwetgeving bij aanwervingen door de Brusselse gemeenten en het tolerantiebeleid van de Brusselse regering”. Verwijzende naar het verslag van de vicegouverneur stelde hij: “Wanneer we de cijfers van de voorbije zes jaarverslagen naast elkaar leggen, zien we dat we er jaar na jaar op achteruitgaan. In 2012 waren er 58,11% illegale benoemingen en aanwervingen bij de gemeenten, in 2013 60,63%, in 2014 60,95%, in 2015

65,15%, in 2016 67,19% en in 2017 73,17%. De regering draagt hierin dan ook een verpletterende verantwoordelijkheid. Wanneer een dossier in strijd is met de wetgeving en de vicegouverneur een schorsing uitspreekt, wordt u geacht de genomen beslissingen in het dossier te vernietigen. Van de 2.105 aanwervingen die in strijd waren met de taalwetgeving, waarvan 1.039 voor de negentien gemeenten, werd geen enkel vernietigd.” Vervoort antwoordde: “De toestand wordt gekenmerkt door wettelijke vereisten die volgens mij onaangepast zijn aan de Brusselse sociologische realiteit en daardoor moeilijk toe te passen zijn op het terrein. Al in 2008 stelde de Brusselse regering dat de taalwetgeving die in Brussel geldt, dringend gemoderniseerd moet worden. De wetgeving inzake het taalgebruik in administratieve aangelegenheden

Vervoort : taalwetgeving van 1966 achterhaald door de realiteit

den is echter dermate strak dat ze de goede werking van de plaatselijke openbare diensten kan belemmeren. Die strakheid heeft tevens nefaste gevolgen voor de werkgelegenheid zonder dat de tweetaligheid van de personen die in Brussel wonen of werken, er daadwerkelijk op vooruit is gegaan. Essentieel is dat we op een dag komen tot een modernisering van de taalwetgeving, die in 1966 tot stand kwam - dat is lang vóór het geweest bestond - en compleet achterhaald is. De taalwetten zijn sindsdien natuurlijk niet geëvolueerd. In Brussel zijn zowel het Nederlands als het Frans fundamenteel, maar als we niet willen dat dit een oeverloos debat blijft, zullen we op een bepaald moment de wetgeving op het taalgebruik moeten moderniseren. De context indachtig zal de toezichhoudende overheid de voogdij niet op zodanige wijze uitoefenen dat ze het zichzelf onmogelijk maakt personeel te kunnen aanwerven. Daarmee zou het beginsel van de continuïteit van de openbare dienst ernstig in gevaar komen.” Wat Vervoort zegt is dat men niet genoeg tweetaligen kan vinden en dat men dus ééntaligen moet aanwerven omdat de dienstverlening in het gedrang komt. Daarop moeten twee dingen opgemerkt worden. Ten eerste gaat dit ervan uit dat de Nederlandstalige klanten van die dienstverlening wel tweetalig zijn. Bovendien is de Franstalige politieke klasse zelf verantwoordelijk voor die eentaligheid omdat het Franstalig onderwijs in Wallonië niet eens het Nederlands verplicht stelt als eerste vreemde taal, en ten tweede omdat het taalonderwijs ondermaats is.

Dat de Franstaligen de taalwetgeving onderuit halen, hoeft niet te verbazen. Het is immers een volkje, dat bij mij de woorden oproept die de **Engelse koning Henry II** tegen zijn vazallen sprak over **Thomas à Becket**, de aartsbisschop van Canterbury: “Wie verlost mij van deze woelzieke?”

Erger is het wanneer Vlamingen op de Franstalige kar springen. En dat is precies wat **Egbert lafaard Lachaert** in zijn rol van koninklijk opdrachtgever deed; althans zo begrepen Nederlandstalige media een artikel van **Antoine Clevers** in de Franstalige krant *La Libre Belgique* (LLB) van 9 september. In zijn nota die moest dienen als start voor de onderhandelingen stelde Lachaert zich volgens *La Libre* vragen bij de functie van de vicegouverneur, die zou onderzocht worden,

Lachaert en zijn liberale vriend(inn)en : geen duidelijkheid over zijn taalvoorstellen

en stelde hij voor om de tweetaligheid te verbeteren door de taalwet aan te passen. *“Egbert Lachaert propose de modifier la législation sur l’emploi des langues à Bruxelles afin que le bilinguisme du personnel des administrations et des services en contact avec la population soit assuré. C’est la loi sur l’emploi des langues en matière administrative à Bruxelles qui est concernée - une loi simple qui peut être modifiée à la majorité ordinaire par le Parlement fédéral. Elle prévoit une obligation de bilinguisme dit ‘fonctionnel’ (ou ‘externe’) dans les administrations communales et régionales, ainsi que dans les services publics subventionnés par la Région (tels que les maisons de repos publiques ou les centres d’hébergement pour personnes handicapées), nous éclaire **Laurie Losseau**, assistante en droit public à l’Université Saint-Louis-Bruxelles. Cela signifie que chaque membre du personnel ne doit pas nécessairement être bilingue français-néerlandais, mais l’administration doit avoir en son sein des personnes s’exprimant dans l’une ou l’autre langue afin de garantir un service bilingue à la population. À noter que les fonctionnaires statutaires sont, eux, soumis individuellement à des obligations linguistiques, contrairement aux fonctionnaires contractuels. Mais cela, c’est sur papier. Dans les faits, ce bilinguisme, en particulier la maîtrise du néerlandais, n’est pas assuré partout. Egbert Lachaert espère changer les choses. Sa note précise que l’on ne va plus seulement encourager le bilinguisme, mais le rendre effectif.”*

De uitleg die hier over de taalwet gegeven wordt, klopt van geen kanten. Bij de lokale besturen is wettelijk wel degelijk de individuele tweetaligheid van toepassing en niet enkel bij de statutaire ambtenaren. Ik kan me niet van de indruk ontdoen dat BRUZZ door een slordige lezing van het artikel de verkeerde toelichting van de huidige situatie voor de voorstellen van Lachaert voor de toekomst nam. *“Het voorstel voorziet in een zogenaamde functionele tweetaligheidsverplichting in de lokale en gewestelijke besturen, alsook in door het Gewest gesubsidieerde openbare diensten (zoals openbare rusthuizen of opvangcentra voor personen met een handicap). Lachaert vraagt geen tweetaligheid van het personeel, maar wel voldoende werknemers die één*

Luckas Vander Taelen tegen eentalige taalkaders

van beide landstalen vloeiend spreken om een permanent tweetalige dienstverlening te hebben,” schrijft Bruzz op 7 september. Bruzz meende dat “Elle”, het persoonlijk voornaamwoord dat in *La Libre* op de foutief voorgestelde huidige taalwet slaat, op het voorstel van Lachaert sloeg. Zo wordt “*Elle prévoit une obligation de bilinguisme fonctionnel*” abusievelijk “*Het voorstel voorziet een functionele tweetaligheidsverplichting*” en “*Cela signifie que chaque membre du personnel ne doit pas nécessairement être bilingue, mais l’administration doit avoir en son sein des personnes s’exprimant dans l’une ou l’autre langue afin de garantir un service bilingue*” wordt dan “*Lachaert vraagt geen tweetaligheid van het personeel, maar wel voldoende werknemers die één van beide landstalen vloeiend spreken om een tweetalige dienstverlening te hebben.*” Ik begrijp de verwarring wel enigszins. De journalist van Bruzz kon zich niet voorstellen dat een gereputeerde krant als *La Libre* de taalwet verkeerd zou voorstellen en werd daardoor op het verkeerde been gezet. Men mag van een journalist echter toch verwachten dat hij of zij een stuk grondig leest alvorens daaruit allicht verkeerde conclusies te trekken. Helaas kan ik me al evenmin onttrekken aan de indruk dat andere Vlaamse media en journalisten het oorspronkelijk stuk in *La Libre* niet gelezen hebben en enkel afgegaan zijn op wat Bruzz schreef. Misschien overkwam dat ook **Luckas Vander Taelen**, die in DS van 16 september onder de titel “*Een apart loket voor de Vlamingen*” waarschuwde voor de kwalijke elementen in de voorbereidingsnota van Lachaert. “*Vicegouverneur Jozef Ostyn schrijft elk jaar plichtsgetrouw een vernietigend rapport over de toepassing van de taalwetgeving. Daaruit blijkt telkens weer dat de gemeenten bij hun benoemingen geen rekening houden met de taalwetgeving. Het Gewest volgt nooit de aanbevelingen van de vicegouverneur om onwettelijke contracten te schorsen. Dat maakt dat die ontsnappen aan de taalwetten: slechts 10 procent ervan beantwoordt aan de wettelijke verplichting van tweetaligheid. Je zou kunnen verwachten dat een Vlaamse preformateur eens en voor altijd een einde zou willen maken aan die onwettelijke toestand en zou voorstellen om de schorsingen van de vicegouverneur bindend te maken. Helaas, Lachaert wil net het tegenovergestelde. Hij schuift zelfs een aloude Franstalige eis naar voren die voor Brus-*

selse Vlamingen altijd onaanvaardbaar is geweest: tweetalige diensten, eentalige ambtenaren. Dat komt neer op een apart loket voor Vlamingen. Met een flamand de service als schaamlapje. Zo zouden de gemeentelijke diensten nog meer verfransen. Roger Nols, de beruchte burgemeester van Schaarbeek, wou zo'n loket ooit invoeren. In zijn gemeentehuis zijn daar gevechten tegen geleverd. Hopelijk zijn de Vlaamse onderhandelaars zich ervan bewust hoe belangrijk het is de taalwetten te respecteren en zullen ze die in hun drang om tot een onverhoopt compromis te komen niet verkwanzelen."

Ook Winny Matheussen lijkt in het reeds aangehaalde artikel uit *Doorbraak* van 15 september 2020 enkel te zijn afgestaan op de verkeerde lezing in *Bruzz*. Onder de kop "Open Vld lanceert PS-voorstellen" stelt hij dat "vorige week bekend raakte dat Egbert Lachaert (Open Vld) bereid is aan de taalwetgeving voor Brussel te sleutelen. Dat is geen onschuldige suggestie", waarbij hij verwijst naar het bewust artikel in *Bruzz*. "Het voorstel om over te schakelen naar een tweetaligheid van de diensten en dus de tweetaligheid van de ambtenaar los te laten, is al jarenlang een eis van de Franstaligen. De laatste jaren merken we dat Groen en sp.a zich neerleggen bij de tweetaligheid van de diensten. Ook Open Vld, met eerst Guy Vanhengel en nu Sven Gatz, lijkt te plooiën. Zij volgen meer en meer de logica van de tweetaligheid van de dienst om Nederlandstalige dienstverlening te waarborgen. Zij hebben zich blijkbaar neergelegd bij de Franstalige argumentatie dat er niet genoeg tweetaligen te vinden zijn en hopen dat een versoepeling toch enig soelaas kan bieden. Het is onrustwekkend dat Open Vld nu niet alleen het standpunt van de PS inzake de taalwetgeving lijkt over te nemen, maar het ook nog als iets positiefs wil verkopen. Dit komt neer op de ultieme beloning voor een jarenlang stug volgehouden onwil van de francofonie om ook maar enigszins werk te maken van degelijk taalonderwijs."

Matheussen sprak de hoop uit dat CD&V dit vermeende voorstel van Lachaert zal afblokken tijdens de regeringsonderhandelingen zoals die partij dat, zoals hoger uiteengezet, ook deed in de aanloop naar de vorming van de regering Di Rupo. "CD&V: redder in nood? Hoop op respect taalwetgeving berust bij CD&V. In hun laatste Brussels congres

werden de standpunten hierover duidelijk geformuleerd. Met **Benjamin Dalle** (Vlaams minister voor Brussel, Jeugd en Media) hebben ze daar iemand die zich bewust is van de noodzaak van echte tweetaligheid." Matheussen citeert een zekere **David Vits**, ooit voorzitter N-VA Brussel-19, geschorst bij die partij en nu bestuurslid CD&V Brussel: "Voor de lokale besturen houden we vast aan tweetaligheid van de ambtenaren, inclusief de politie. We willen een omkering van de voorgedijregeling: de schorsing van de vicegouverneur wordt automatisch een vernietiging indien de voltallige Brusselse regering niet anders beslist." U las hierboven al hoe geestdriftig Ostryn (CD&V) is over het wetsvoorstel om hem precies die bevoegdheid toe te kennen.

Open VLD zou bij monde van voorzitter Lachaert dus de tweetaligheid van de diensten en de ééntaligheid van de ambtenaren bij de lokale diensten in Brussel willen invoeren, indien men de lezing van *Bruzz*, Vander Taelen, Matheussen et alii bijtreedt. "Egbert Lachaert a couché dans sa note des propositions potentiellement explosives pour les francophones, en particulier ceux de Bruxelles", de eerste zin in het artikel in *La Libre*, leest voor mij echter alsof de Franstaligen zich zorgen maken over de voorstellen. "Sa note précise que l'on ne va plus seulement encourager le bilinguisme, mais le rendre effectif." En dat laatste is het allerlaatste wat de Franstaligen willen, althans niet wanneer dit betekent dat ze zelf tweetalig zouden moeten worden. Het artikel in *La Libre* licht echter niet toe hoe Lachaert die tweetaligheid "effectif" wil maken. Ostryn blijft op de christendemocratische vlakte: "Ik heb de berichten

Antoinette Spaak : niet vies van etnische zuivering

In *La Libre* gelezen. Dat artikel suggereert van alles, maar ik heb geen tekst gelezen van een nota van de preformateur. Ik voel me niet geroepen om commentaar te geven op nota's die ik niet onder ogen heb gehad. Dat zou dwaas zijn." Habes!

Alhoewel dat volgens mij niet in *La Libre* stond, wil ik niet helemaal uitsluiten dat Lachaert wel degelijk aanstuurt op het invoeren van de tweetaligheid van de diensten en het loslaten van de individuele tweetaligheid, met alle kwalijke gevolgen van dien. Iedereen weet immers hoe Vlaamsgezind de liberalen (PVV = Pest Voor Vlaanderen) zijn. Dat Lachaert volgens *La Libre* voorstelt aan de taalwetgeving te morrelen, is geen goed voortekenen, tenzij het zou gaan om het invoeren van afdwingbare sancties, zoals *LLB* lijkt te vrezen. Dat zou ik van ganser harte toejuichen. Maar ik vrees ervoor dat dit is wat men beoogt. Tsjeef Ostryn poneert in *Doorbraak* doodleuk: "Het staat de wetgever altijd vrij om de wet te veranderen." Wel ja, een aanpassing van de taalwetgeving bij éénvoudige meerderheid door een toekomstige regering die gesteund wordt door minder dan de helft van de Vlaamse parlementsleden.

Het blijft speculeren, tot de teksten van Lachaert integraal gepubliceerd worden. Zoals de N-VA op 26 september 2020 deed met de onderhandelingsnota voor een paars-gele regering die deze zomer aanvaard werd door N-VA, PS, sp.a, CD&V en cdH. Passages in het geel waren onderdeel van het zogenaamde grote akkoord tussen N-VA en PS. Op bladzijde 16 staat onder "III.4. Taalwetgeving respecteren" in het geel: "We voorzien in de vernietigingsbevoegdheid in hoofde van de Vicegouverneur in de Taalwet Bestuurszaken." Dat Franstalige partijen bereid waren dit te aanvaarden is niet minder dan revolutionair te noemen.

Op 28 augustus 2020 overleed **Antoinette Spaak**, de dochter van de Paul-Henri die aan het begin van dit artikel voor kwam. Zij was van 1977 tot 1982 voorzitter van het FDF en had een ongehuwde relatie met burggraaf **Etienne Davignon**. Ze zat samen met Luckas Vander Taelen in de gemeenteraad van Elsene, die daar op 30 augustus 2020 het volgende over te vertellen had in *Doorbraak*: "De vrouw die de meest uitgesproken mening had over de Vlamingen, sprak hun taal niet. Ik legde de eed af en

« Meer Brigitte, minder Frans », hier geflankeerd door vicegouverneur Jozef Ostyn

deed dit in de twee landstalen. Ik keek over de vergaderzaal uit en zag al de El-sense coryfeeën. Ik eindigde met een oproep tot verstandhouding tussen de twee gemeenschappen. Er kwam applaus, maar slechts van mijn Ecolo-partijgenoten. Ik zag hoe Antoinette Spaak naar me keek alsof ik vreselijke dingen had gezegd. Ze bekeek me met opgetrokken neus alsof die iets onwelriekend moest verwerken en haar handen bleven stijf op elkaar. Spaak leek moeilijk te kunnen aanvaarden dat in de Franstalige oasis Nederlands had weerklonken. Net als haar opvolger **Olivier Maingain** behoorde zij tot een klasse van welopgevoede en welsprekende Brusselse politici. Maar achter hun imago van burgerlijke dege-lijkheid schuilde een rabiaat radicaal anti-Vlaams franskljonisme, dat flirtte met haat en racisme. Spaak maakte deel uit van een partij die niet vies was van etni-sche zuivering als het over het verfransen van Brussel ging.”

Gwendolyne Rutten, de voorgangster van Lachaert als VLD-voorzitter, tweette op 29 augustus: “Een grote dame is niet meer. Vrouwelijke partijvoorzitter, toppolitica & every inch a lady.”

De Kamerzitting van 17 september 2020 tijdens dewelke **Sophie Wilmès** haar belofte brak het parlement om het vertrouwen te vragen, begon met een rouwhulde aan Spaak door kamervoorzitter **Patrick Dewael** (nomen est omen), waarin geen onvertogen woord klonk over “La Grande Dame”, zoals Wilmès haar in haar eerbetoon bestempelde: “La Belgique a perdu une femme d’État, et le mot n’est pas usurpé. Cette grande dame de la politi-

que était profondément respectée et largement appréciée au-delà de sa propre formation politique, des deux côtés de la frontière linguistique.” Heus ? Niet in mijn naam, mevrouw Wilmès.

Misschien heeft Egbert Lachaert voorstellen gedaan om de taalwet uit te hollen als eerbetoon aan Antoinette Spaak en om haar postuum te schenken waar ze in haar politieke loopbaan voor vocht.

Jammer genoeg voor haar is in de formatienota (“Voor een welvarend, solidair en duurzaam België”) die toekomstig premier **Alexander De Croo** en **Paul Mag-nette** over-maak-ten aan usurpator **Filip van België** niets meer terug te vinden over een eventuele uitholling van de taalwetgeving. Noch over een afdwingbare handhaving, zoals in de nota De Wever-Magnette.

Op 17 september 2020, in dezelfde zitting tijdens dewelke Antoinette Spaak werd geëerd, werd een wetsvoorstel van het Vlaams Belang verworpen waarin werd voorgesteld om de vicegouverneur de macht te geven onwettige beslissingen te vernietigen. Enkel VB en N-VA stemden tegen. Ook deze verwerping door de ‘Vlaamse’ partijen CD&V, sp.a (voortaan Vooruit met de geit), Open VLD, Groen en PVDA was ongetwijfeld bedoeld als gepast eerbetoon aan wijlen het kregng Spaak.

Brussel-mobiliteit deed onlangs de oproep “Kies een nieuwe naam voor de Leopold II-tunnel”: “Amper 6.1% van Brusselse straten naar een vrouw genoemd is (sic!). Dit staat niet in verhouding tot de rol van vrouwen in onze geschiedenis. Nu de Leopold II-tunnel bijna in een nieuw kleedje steekt, hoort daar een nieuwe naam bij. Welke namen komen in aanmerking? Het moeten namen zijn van overleden vrouwen. De aankondiging van de nieuwe naam is gepland voor het einde van 2020.

Spaak is niet op tijd overleden. De nieuwe tunnel kan symbolisch naar haar genoemd worden, en bekendgemaakt worden met de nieuwe regering.

Aan het eind van deze tunnel is namelijk geen licht in zicht voor de Vlamingen.

Rudi COEL